

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Lvtheri Piae Ac Doctae Operationes In Dvas Psalmorvm Decades

Luther, Martin

Basileae

VD16 L 5540

Dum superbit impius incenditur pauper, comprehenduntur in consilijs
quibus cogitant.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37005

nitatem auxilij, non plene expectans manum dei. Verum, alio affectu aliud, & aliud dicitur. Oportet enim formari hoc psalmo personam afflicti & affligentis perfecte. Afflictus autē, & si fortiter patitur, tamen insensibilis non est, & sensum habet, qui p̄ natura sua, immo infirmitate inuincibili, erum pit & gemit, clamat, indignatur. Sic Christus Matth. xxvj, Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Et ipse orauit, ut calix ab eo transiret, naturali, scilicet infirmitate laborās, quam tamen statim corrigens, ac uincens, dicit: Verum non mea, sed tua uoluntas fiat. Talis est & conditio & pugna uictorum cum impijs, ubi, & si perferāt, tamen cum dolore & labore, nāc spiritus promptus audet, ut clamet & gemat, rursus infirma caro gemit. In qua lucta, non nihil doctur infirmitati carnis, ut clamat & gemat, ubi potius latandum sibi foret. Hęc omnia in nostram consolationem, ut sciamus sanctos dei fuisse homines similes nobis, & ea quę de ferenda cruce & morte dicuntur, intelligamus fortiter laborante charitate uincenda, non autem etiam promptitudine carnis, & humani sensus, posse, aut debere ferri.

Ita uox carnis & inferioris & exterioris hominis in sanctis est iste uersus, immo totus psalmus, qui clamat, dū interim spiritus fortiter sustinet & deum expectat in oportunitatibus.

Iustus affligitur, & tamen insensibilis non est

Dum superbit impius incenditur pauper, comprehenduntur in consilijs quibus cogitant.

Hieronymus: In superbia impij, ardet pauper, capiantur in sceleribus suis, quę cogitauerunt. Non est autem hęc superbia ea, qua quisq; apud se inflatus sui & sua opinione turget, sed externa pompa, qua alterum subijcit & opprimat coram hominibus superior illo factus, ut Exodi. xv. Cantemus domino, gloriose enī honorificatus est: pro eo quod est, superbiens superbiuit, seu prę ualendo pręualuit, scilicet, super Aegyptios. Firmitaq; dum dominus recedit, & stat a longe & despicit in oportunitatibus, in tribulatione, ut interim impius eleuetur super pium, eiusq; per uim dominetur, hoc est, super eum superbiat, & triumphet. Quare nos hoc uerbi intelligamus pro pompa, iactantia, triumpho, quibus uidemus uictorem super uictum coram hominibus fidere & audere, & uelut de uicto actum sit, securum esse: ubi tum uictoris factio, id sibi negotij habet, uicti quicquid reliquum est, usq; ad internitionem perdere, hoc est quod ardere, seu incendi pauperem dicit. Hebręam autem dictionem, Reu-chlin scribit, non tantum ardere, seu incendere, sed & persequi, significare. Et hic dicendum: Persecutionem patitur pauper. Verum non abhorret significatio incendi, seu ardoris ab hoc loco, immo maioris emphasis est, q̄ Propheta uelit intelligi, pauperes, triumphante impio, penitus in puluerem & nihilum redigi, ac si domus igne consumpta, in cineremq; redacta, nihil relinquat uestigij sui. In quo impiorum studium & uota pulchre ostendit, quibus non est satis, super pios superbe confortari, sed impetum suum eo uertunt, ut omnia eorum & quicquid ad eos pertinet, funditus perdant, plus conātes q̄ possint. Sicut de eis dicit Isaias, xvj. Audiuius superbiam Moab, superbus est ualde: Superbia eius & arrogantia eius & pręsumptio eius, plusq; fortitudo eius. In quo loco ponitur hoc nomen, quod hic superbiam significat. Et eiusdem. x. de rege Assur, Ipse autem non sic arbitrabitur & cor eius nō sic aestimabit, sed

Colonienses exemplo sunt Theologi in Martimum uictores.

ad conterendum erit cor eius, & ad internitionem gentium non paucatum. Et iterum de Moab Hiere, xlvij. Audiuius superbiam Moab, superbus est ualde; Sublimitatem eius & arrogantiam & superbiam & altitudinem cordis eius, ego noui, ait dominus, iactantiam eius, eo quod non sit iuxta eam uirtus eius, nec iuxta quod poterat conata sit facere. Vbi iterum fere non aliud quam praesentis uocabulum, toties iteratur, quo superbia ista, furor, impetus impij, ubi praualuerit, describuntur, scilicet insolentia & saeuitia uictoris in uictos.

Magno itaque affectu loquitur aduersus impios, qui cum reuera non uincant, etiam si praualeant, tamen, quia omnium sensu apparet, uictos eorum seuitiae & insolentiae patere, queritur infirma caro, incendi pauperes, dum superbiunt impij. Conatus enim tantus est impiorum, ut uideantur uere superiores in aeternum futuri. Exemplis id optime capiemus. Finge Arriana impioribus catholicos Episcopos in exilium missos, superbiens Arriana impietate, ista canere, & intelliges affectum. Adeo scilicet non uult deus nostris uiribus quemquam inimicum uinci, sed solius sua dextra, ut sint opera & gloria eius soli us. Quare non est temere agendum cum haereticis & impijs, more disputantium Philosophorum, non superatur uel argumentorum, nec rationibus ducuntur, nec autoritatibus capiuntur: Superbiunt super haec omnia & praualent, donec dextera excelsi eos immuret. Quod, ut faciat, non fiducia ingenij, eloquentiae, eruditionis, praesumendum est, sed humili clamore implorandus, sicut huius uersus exemplum nos docet. Sic bella, quae aliquot saeculis contra Hereticos & Turcas geri uidimus, quia uiribus & hominum decretis praesumptimus, retulimus illud Iob, xli. Reputabit quasi paleas ferrum, & deridebit hastam uibrantem. Non uincitur satanas & Christianorum hostis nobis operantibus, sed duntaxat patientibus & clamantibus.

Comprehenduntur in consilijs quibus cogitant. Quod Hieronymus: Capiantur in sceleribus quae cogitauerunt. Idem tamen ubique sensus manet, qui talis est: Impij cum superbiuerint & pauperem oppresserint, adeo non respiciunt, & malum suum agnoscunt, ut his ipsis sceleribus suis potius palpentur, laetentur, inuoluantur, indurentur & excaecentur, arbitrati se obsequium prestare deo. Hoc enim est genus captionis longe perditissimum, suis proprijs consilijs & operibus capi & excaecari, quo non nisi impij sunt puniendi, ut *Isaia, v.* Vae qui dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes tenebras lucem & lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

Nota itaque impiorum prima perditio est caecitas, ut *Eccle, iij.* Multo enim melior est obedientia, quam stultorum uictima, qui nesciunt quantum faciant mali.

Wen got straffen wil dem thut er die augen zu.

יהפשו Hebraeam Emphasim non reddunt latina uerba. Nam comprehendit hoc loco, non significat hostilem captionem, sed blandam & amicam. Ita, ut & *Genesis, iij.* Iubal scribatur fuisse pater canentium (id est, apprehendentium, tractantium, tenentium) in cythara & organo. Ut significet impios sibi ipsis blandiri in malis suis. Sicut & *Prouerb, j.* dicitur: Qui laetantur cum male fecerint & exultant in rebus pessimis, cum ipsi non nisi de optimis se arbitrentur gaudere. Deinde in consilijs, pro quibus Hieronymus in sceleribus transiit, hebraeis ambiguum tam scelera quam consilia, seu proposita significare potest, ut si liceat in unum componere significatum, intelligamus opera ex proposito & de industria facta: Non enim impij casu, aut imprudenter agere contra pios sibi uidentur,

Conatus impiorum inanis.

Cum Hereticis qualiter agendum.

Christianorum hostes, quod uincantur.

Captionis perditissimi genus

במזמות

sibi videntur, sed ex magna singulari prudentia, consilio, denique zelo dei. Et nimis apte id nominis hebraei exprimit furorem illum, qui est fons omnium malorum, quem hodie uideo dici bonam intentionem & formatum dictamen recte rationis. In hoc enim mirum est quod confidant, quod audeant, quod presumant, quod sibi placeant, quod irrecuperabiliter capiantur & excrucientur, imprimis pontifices & religiosi, inter hos autem maxime doctiores & sanctiores, quasi necesse sit quod primum dixerint: Formavi mihi & habeo bonam intentionem pro gloria dei & salute animarum, nihil reliquum apud se esse sinistra intentionis & mali sequentis eam operis. Vbi & hanc impietatem adijciunt, quod ex natura libus uiribus & lumine intellectus (ut dicunt) eam fingunt, seu formant, diuinam gratiam, non nisi post formatam, ac certe nunquam requirentes & tamen pro ea intentione audent sine ullo timore, non modo contendere & emulari, sed & totum mundum sanguine & crede, si deus permittat, implere. Quibus si dixeris, esse hanc intentionem pessimam, si spiritu sancto magistro non producat, esseque de naturalibus uiribus desperandum, quod homo mendax, non nisi mentiri possit, atque in timore & humilitate, intentione ista posita, manum dei implorandam solum, clamabunt te haereticum sapere, qui arbitrium liberum neges, & tam pijs intentiones damnaris.

Itaque pro nostro seculo licet hunc uersum, sic reddere: Impij comprehenduntur & placent sibi in suis bonis intentionibus, propter quas dum praualent, incendunt pauperem. Hoc ego libens intelligerem appellari ab Apostolo. *Timoth. iij.* cauteriatam habentes conscientiam, id est, ui formatam & uelut naturaliter male intentionis notam huius adulterinae intentionis stulto zelo naturaliter male intentionis notam huius adulterinae intentionis stulto zelo impressam, sicut maleficis nota per cauterium imprimitur, industria, & ui humana longe, contraria formae naturali. Ita & hi excelsissimi humanae naturae maiestatem ignorantes, formam eius uiolenter intentione bona conantur diffomare, dumque hac adulterina intentione naturale cordis humani mendacium obtexerint, quiduis audere prompti sunt pro gloria dei, honore Ecclesiae, zelo fidei & animarum salute. Deinde quodcumque ausi fuerint, pro suis nihil dubitant esse deo merito condignum & supererogationis gratissimum. Quos si tentes, periculum erit, an cum sancti Petri meritis uelint sua opera conferri. Adeo amplae sunt palpebrae huius Behemoth, adeo capiuntur his suis consilijs, hominum omnium longe infelicissimi.

Iam & uerbum *עצלת* cogitauerunt, elegantius & significantius est in hanc rem, quam possit ulla lingua reddere: Significat enim hebraeis non simpliciter, sed artificiose & ingeniose cogitare, quo modo artifices subtiliores in operum uarietate cogitant, psalmo. *li.* Tota die iniustitiam cogitauit lingua tua. Inde Reuchlin dicit, ab hoc uerbo nominari magistralem Theoricam, seu Mathematicam, & omnem artem quae ratione & demonstratione inuestigat. In quo pulchre spiritus impiorum depingit cogitationes. Qui cum non praebent se regendos gratiae dei, sed bonis suis intentionibus sibi placeant, incredibile est, quod diligentes ingeniosique sint in suis operibus, tum faciendis, tum statuendis. *Es seynd eytel subtilitet vnd lauter kugeller.*

Accedit his & alia significatio uerbi, quae est putare, aestimare, in precio habere, ut intelligas impijs nihil esse in oculis suis preciosius, quam sua consilia, suas cogitationes, suas bonas intentiones.

Vide ergo, quod non desint spiritui sancto, qui solus optimus est Orator,

V iij uerba,

*Spiritus sanctus
Orator
optimus.*

uerba, rem, apte, proprie, aperte, plene, describentia. Quis impiorum cecitatem, etiam longa oratione feliciter absolueret, quam ipse tribus his uerbis si animo attendas, tam breui copia sic exposuit, ut nihil addi, nihil demum possit. Non cecitatem modo, sed affectum uniuersumque habitum & modum eius, tam paucis uerbis effinxit.

Si quem nostra translatio mouet, quod dicit, Quibus cogitant, pro quibus cogitauerunt, potest eo fugere, ut cogitare pro uerbo absoluto accipiat, ut sit sensus: Quibus cogitant, id est, quibus sunt cogitantes, artificiosi, ingeniosi, in oculis suis praeiosi, & (ut uulgo dicitur) *Sie von yn selbs vill haltē yn yren radten vnd thaten/das sy ouch am meysten betriegt/* hoc est, comprehendentur. Hoc est enim cur sic clamet & queratur dominum a longe stare, quod impij suis sceleribus etiam indurentur magis ac magis, ut non sit spes eos uia ci patientia pauperum, nisi dominus adiuuet.

Quoniam laudatur peccator in desyderijs animae suae, & iniquus benedicitur, Exacerbauit dominum.

Hic & sequens uersus scede sunt decerpti in translationibus, sequens enim uersus incipitur ab eis, ita: Exacerbauit dominum peccator, cum in hebreo a nominatio, peccator, incipiat, & quod praecedat, Exacerbauit dominum, ad hunc pertineat. Sic enim & diuus Hieronymus: Quia laudauit impius desyderium animae suae, & auarus applaudens sibi, blasphemauit dominum.

Iterum uocabula negotium afferunt, Peccator est impius ille *שורא*, Sanctus diaboli. Desiderium animae eius, est placitum suum. Iniquus, quem Hieronymus auarum transtulit, generale nomen est ad auarum & offendorem, ut qui pro licentia sua laedat, noceat, iniuriam faciat quibus libitum fuerit, ut solent auari. Et melius noster iniquum, quam Hieronymus auarum reddidit, cum iniquitas & iniuria, atque nocendi licentia & latius pateat, quam auaritia, & hic magis ad rem commo- detur, ubi de oppressoribus loquitur pietatis.

*Desyderia im-
piorum.*

Est ergo sensus. Postquam impius praeualuit & pauperibus uastatis, in suis sceleribus induratus & excecatus est, adijcit, ut sua non nisi iacet, praedicet, laudet, id querens, ut, & coram hominibus talis sit, qualis in oculis suis est, ideo contendit, ut sua placita, quae ipse sentit, facit, contra pios fieri cupit, omnium consensu probentur tanquam utilia, sancta, iusta, aedificatoria, nihilque sit in eis quod non omnes laudent; contra, piorum desyderia & quae ipsi sapiunt, eodem omnium consensu damnentur, ut noxia, impia, haeretica, & ut nostro seculo aucta sunt uocabula, scandalosa, erronea, seditiosa, piarum aurium offensiuua. Atque in his debet impius praeualere, ut locum in eo habeat oratio & affectus huius psalmi. Altera ergo perditio impij est, eo procedere in impietate, ut gloriatur in malitia & potes sit in iniquitate, psal. 1j. Vt ster abominatio in loco sancto.

*Ecclesiastica
tyrannis.*

Huius uersus sensum, iam a multis annis Ecclesiastica tyrannis impleuit, implebitque posteris temporibus amplius. Hic enim quia nomen Christi uelamentum nequitiae factum est, quicquid pro libidine sua nocuerint populo Christi, quicquid statuerint, quicquid placuerit, si quisquam non benedixerit & laudauerit, haeticus erit, seditiosus erit, blasphemus. Vt impleatur scriptura, quae dicit: Mittet eis operationem erroris, ut credant iniquitati, qui charitatem ueritatis non acceperunt, ut salui fierent. Oportet enim Antichristum hoc psalmo de-
picum